کوتاه از دیپلماسی

معاون وزیر خارجه روسیه مطرح کرد

تمایل ایران به خرید تسلیحات ساخت روسیه

● **ایسنا:** معاون وزیر امور خارجه روسیه اظهاراتی را درباره تمایل ایران برای خرید تسلیحات ساخت روسیه پس از به‌پایان‌رسیدن تاریخ تحریم تسلیحاتی بیان کرد. به گزارش خبرگزاری اردوپوینت، یوری بوریسف معاون وزیر امور خارجه روسیه در حاشیه فروم بین‌المللی ارتش در سال ۲۰۲۰ که به میزبانی روسیه برگزار شد، گفت که ایران «امیدواری زیادی» نسبت به خرید تسلیحات ساخت روسیه پس از به‌پایان‌رسیدن تاریخ تحریم تسلیحاتی دارد. تاریخ تحریم تسلیحاتی ایران در ۱۸ اکتبر ۲۰۲۰ به پایان می‌رسد.

استقبال پکن از پیوستن ایران به کریدور اقتصادی چین-پاکستان

● **ایسنا:** به گزارش شبکه پاکستانی آج نیوز، جینگ یائو سفیر چین در پاکستان در گفت‌وگویی با این شبکه با اشاره به موضوعاتی راجع به اقدامات دولت چین در زمینه مبارزه با شیوع بیماری کرونا از جمله در زمینه تولید واکسن اظهاراتی را نیز درباره روابط اقتصادی چین و پاکستان از طریق کریدور اقتصادی چین-پاکستان مطرح کرده و از حضور کشورهای دیگر در این طرح از جمله ایران استقبال کرد. یائو در ادامه گفت که چین از ملحق‌شدن ایران و دیگر کشورها به کریدور اقتصادی چین-پاکستان استقبال می‌کند.

دیدار دستیار ظریف با نماینده دبیرکل سازمان ملل در امور سوریه

● **ایرنا:** دستیار ارشد وزیر امور خارجه در دیدار نماینده ویژه دبیرکل سازمان ملل بر حمایت جمهوری اسلامی ایران از روند حل‌وفصل سیاسی بحران سوریه تأکید کرد. به گزارش اداره کل اطلاع‌رسانی و سخنگویی وزارت امور خارجه، در ادامه رایزنی‌های جمهوری اسلامی ایران با سازمان ملل متحد، علی‌اصغر خاجی، دستیار ارشد وزیر امور خارجه کشورمان با گیر پدرسن، نماینده ویژه دبیرکل سازمان ملل در امور سوریه گفت‌وگو و تبادل نظر کرد. طرفین در این گفت‌وگوها درباره آخرین تحولات سوریه به ویژه نشست سوم آن که هم‌اکنون در ژنو در حال برگزاری است، بحث و تبادل نظر کردند.

ایران و آژانس درباره افزایش همکاری و اعتماد متقابل بیانیه مشترک دادند

آژانس دیگر هیچ سؤالی ندارد

ایران به دو سایت مدنظر آژانس دسترسی می‌دهد

روح‌اله نخعی: دود سفید هسته‌ای بار دیگر از تهران بلند شد؛ دیروز و در پایان سفر دوروزه رافائل گروسی، مدیرکل آژانس بین‌المللی انرژی هسته‌ای، به ایران که ملاقات با رئیس‌جمهور بخش پایانی آن بود، گروسی که متولی نهاد بین‌المللی ناظر در توافق هسته‌ای ایران است و علی‌اکبر صالحی، رئیس سازمان انرژی اتمی ایران، با صدور بیانیه مشترکی از رسیدن به توافق در زمینه همکاری‌های مشترک در ادامه راه خبر دادند. طبق این بیانیه، ایران به‌طور داوطلبانه پذیرفته است به دو مکان مدنظر آژانس دسترسی دهد. پیش‌تر، بهروز کمالوندی، سخنگوی سازمان انرژی اتمی ایران، در گفت‌وگو با شبکه العالم این دو مکان را مشخص کرده بود: «یکی بین شهرضا و آباده و یکی هم نزدیک تهران است»؛ البته در بیانیه نام مکان‌ها مطرح نشده است. در این بیانیه همچنین تأکید شده که آژانس هیچ سؤال دیگر و درخواستی برای دسترسی به مکان‌هایی فراتر از آنچه از سوی ایران تحت موافقت‌نامه جامع پادمان و پروتکل الحاقی اظهار شده‌اند، ندارد. همچنین طبق این توافق، آژانس با حفاظت از تمامی اطلاعات محرمانه پادمانی، نگرانی‌های امنیتی ایران را همچنان مدنظر قرار خواهد داد. علاوه بر این، به موجب این بیانیه مشخص شده این موضوعات مرتبط با اجرای پادمان، منحصرا مربوط به مواد و فعالیت‌های هسته‌ای تحت پادمان بر اساس موافقت‌نامه جامع پادمان و پروتکل الحاقی هستند.

روحانی: توافقی خوب که به حرکت در مسیر درست کمک می‌کند

حسن روحانی، رئیس‌جمهوری ایران، در دیدار با گروسی با تأکید بر اهمیت حفظ استقلال، بی‌طرفی و حرفه‌ای‌بودن آژانس و ابراز امیدواری به حفظ جایگاه حرفه‌ای آژانس در افکار عمومی، بر حفظ دستاوردهای گذشته همکاری‌های ایران و آژانس تأکید کرد و گفت: «در این سفر هم توافق خوبی حاصل شد که می‌تواند به حرکت در مسیر صحیح و درست برای حل‌وفصل نهایی مشکلات کمک کند». روحانی همچنین گفت: «امیدواریم آژانس به‌عنوان حمایت از چندجانبه‌گرایی از لحاظ فنی، علمی و حرفه‌ای اهمیت ماندن برجام و اجرای آن را برای جهانیان توضیح دهد». گروسی نیز در این دیدار با ابراز خرسندی از توافق حاصل‌شده با سازمان انرژی اتمی ایران در این سفر، بر تعمیق و گسترش بیش از پیش همکاری‌های ایران و آژانس تأکید کرد. او گفت: «برجام به معنای واقعی کلمه دستاورد و معیاری بزرگ برای همه طرف‌ها بود و برای حفظ آن، وظیفه مهمی به ما محول شده است. مدیرکل آژانس با ابراز امیدواری نسبت به حل همه مسائل با همکاری بیش از پیش ایران و آژانس افزود: «عملکرد آژانس فنی و حرفه‌ای است و هر زمان سؤالی داشته باشیم، با مذاکره و انجام چنین ملاقات‌هایی آن را برطرف خواهیم کرد».

استقبال روسیه: پیشرفتی واقعی

روسیه که جدی‌ترین حامی مواضع ایران در بحث برجام و مخالف اصلی رویکرد ایالات متحده در این زمینه علیه ایران بوده است، اولین واکنش بین‌المللی به اعلام توافق ایران و آژانس را نیز داشت. میخائیل اولیانوف، نماینده روسیه در سازمان‌های بین‌المللی در وین، در توییتی در واکنش به این خبر نوشت: «پیشرفتی واقعی؛ بازدید رافائل گروسی، مدیرکل آژانس بین‌المللی انرژی اتمی از ایران به توافقی مهم خصوصا در زمینه دسترسی به دو سایت مشخص‌شده از سوی آژانس منجر شد. این مدرک دیگری است مبنی بر اینکه گفت‌وگو از اعمال فشار سازنده‌تر است. به هر دو طرف تبریک می‌گوییم».

توافق ایران با داور برجام در بزنگاه هسته‌ای

بیانیه مشترک ایران و آژانس در حالی منتشر می‌شود که بزنگاه‌های مهمی در رابطه با گزارش آژانس، نشست کمیسیون مشترک برجام، توافق هسته‌ای ایران و قطع‌نامه ۲۲۳۱ شورای امنیت سازمان ملل متحد در راه هستند. مدیرکل آژانس پس از دیدارهایش با علی‌اکبر صالحی، رئیس سازمان انرژی اتمی ایران، محمدجواد ظریف، وزیر امور خارجه ایران و حسن روحانی، رئیس‌جمهوری ایران، در حالی از ایران می‌رود که به‌زودی موعد ارائه گزارش دوره‌ای آژانس درباره فعالیت‌های هسته‌ای ایران طبق برجام می‌رسد. با توجه به این توافق، برخلاف چند گزارش اخیر این نهاد که تردیدهایی نسبت به برنامه هسته‌ای ایران مطرح کرده بودند، گزارش بعدی بار دیگر و به روال گزارش‌های قبلی آژانس، همکاری ایران با آژانس را تأیید خواهد کرد. گزارش‌های منتقدانه آژانس در هفته‌های اخیر محل استناد قطع‌نامه‌ای شدند که در راستای خواست ایالات متحده و با پیشنهاد تروئیکای اروپایی، علیه ایران تصویب شد. حال با صدور این بیانیه مشترک، اروپایی‌هایی که در مسئله حفظ توافق برجام با آمریکا اختلاف‌نظر دارند، در حالی مسیر بحث‌ها را ادامه خواهند داد که بار دیگر تأییدیه آژانس را نسبت به عملکرد توافق هسته‌ای با خود دارند.

تأیید عملکرد ایران در آستانه لغو تحریم‌های تسلیحاتی

علاوه بر این، ایالات متحده در ماه‌های اخیر به دنبال جلوگیری از لغو تحریم‌های تسلیحاتی ایران بوده است که طبق قطع‌نامه ۲۲۳۱ شورای امنیت سازمان ملل، به‌عنوان قطع‌نامه مربوط به برجام، در مهر پیش‌رو رخ خواهد داد. بعد از رد قطع‌نامه آمریکا در زمینه تمدید تحریم‌های ایران، ایالات متحده اکنون مدعی استناد به مکانیسم‌های توافقی شده است که دو سال پیش از آن خارج شده بود. اعضای برجام و نیز اعضای دائم و غیردائم شورای امنیت، به‌جز جمهوری دومینیکن، در روزهای گذشته استدلال آمریکا را در استناد به قطع‌نامه‌ای که با خروج از برجام و بازگرداندن تحریم‌ها علیه ایران از سوی خود آمریکا نقض شده است، رد کرده بودند. حال با توجه به این توافق، تأییدیه نهاد ناظر برجام نیز به موضوع اضافه می‌شود و به این ترتیب، ادعای نقض توافق از سوی ایران که ادعای ایالات متحده در این زمینه بوده نیز از موضوعیت خواهد افتاد. به این ترتیب به نظر می‌رسد سفر تعیین‌کننده گروسی به تهران، عملکردی مانند سفر آمانو به ایران پیش از به‌نتیجه‌رسیدن برجام داشته و مؤید مواضع ایران در زمینه برنامه هسته‌ای‌اش، توافقات انجام‌شده و قطع‌نامه شورای امنیت سازمان ملل شده است.

بیانیه مشترک رئیس سازمان انرژی اتمی ایران و مدیرکل آژانس بین‌المللی انرژی هسته‌ای

● آژانس بین‌المللی انرژی اتمی و جمهوری اسلامی ایران توافق نمودند تا همکاری‌های خود را بیش از پیش تقویت کرده و اعتماد متقابل را به‌منظور تسهیل اجرای کامل موافقت‌نامه جامع پادمان و پروتکل الحاقی به آن که از ۱۶ ژانویه ۲۰۱۶ به صورت موقت توسط ایران در حال اجراست، ارتقا بخشند.

● بعد از مشورت‌های فشرده دوجانبه، ایران و آژانس در خصوص حل‌وفصل توأم با حسن‌نیت موضوعات مشخص‌شده توسط آژانس در ارتباط با اجرای پادمان به توافق رسیدند. در این ارتباط، ایران به‌طور داوطلبانه به دو مکان مشخص‌شده توسط آژانس دسترسی داده و فعالیت‌های راستی‌آزمایی آژانس را برای حل‌وفصل این موضوعات تسهیل خواهد کرد. تاریخ‌های مربوط به دسترسی‌های آژانس و فعالیت‌های راستی‌آزمایی، مورد توافق قرار گرفته است. فعالیت‌های راستی‌آزمایی آژانس مطابق با موافقت‌نامه جامع پادمان و پروتکل الحاقی و رویه استاندارد راستی‌آزمایی آژانس، همان‌گونه که برای همه کشورهای دارای موافقت‌نامه جامع پادمان و پروتکل الحاقی اجرا می‌شود، به صورت برابر و بدون تبعیض اجرا خواهد شد.

● در چارچوب قطع‌نامه ۷۲/۲۰۱۵/GOV که در تاریخ ۱۵ دسامبر ۲۰۱۵ توسط شورای حکام به تصویب رسید، آژانس و ایران تأیید می‌کنند که این موضوعات مرتبط با اجرای پادمان، منحصرا مربوط به مواد و فعالیت‌های هسته‌ای تحت پادمان بر اساس موافقت‌نامه جامع پادمان و پروتکل الحاقی می‌باشند.

● در این چارچوب حاضر، بر اساس تجزیه‌وتحلیل اطلاعات در اختیار آژانس، آژانس هیچ سؤال دیگری از ایران و هیچ درخواستی برای دسترسی به مکان‌هایی فراتر از آنچه توسط ایران تحت موافقت‌نامه جامع پادمان و پروتکل الحاقی اظهار شده‌اند، ندارد.

● دو طرف تصدیق می‌کنند که استقلال، بی‌طرفی و حرفه‌ای‌گری آژانس همچنان لازمه اجرای فعالیت‌های راستی‌آزمایی هستند.

● آژانس با حفاظت از تمامی اطلاعات محرمانه پادمانی مطابق با اساسنامه آژانس، مفاد مرتبط در موافقت‌نامه جامع پادمان و پروتکل الحاقی و محرمانگی رژیم، استانداردها و رویه‌های تثبیت‌شده آژانس، نگرانی‌های امنیتی ایران را همچنان مدنظر قرار خواهد داد.

رئیس دوره‌ای شورای امنیت در پاسخ به سؤال روس‌ها و چینی‌ها درباره مکانیسم ماشه:

درخصوص درخواست آمریکا اقدامی نمی‌کنیم

شرق: عدم اقبال اعضای شورای امنیت به پیگیری درخواست ماشه‌ای آمریکا با یک موضع‌گیری رسمی هم همراه شد. سفیر اندونزی به‌عنوان رئیس دوره‌ای شورای امنیت که این ماه این سمت را در اختیار دارد، در پاسخ به سؤال نماینده روسیه اعلام کرد در جایگاه اتخاذ اقدامات بیشتر درخصوص درخواست آمریکا مبنی بر بازگرداندن تحریم‌های سازمان ملل متحد علیه ایران قرار ندارد. دیان دیجانی، در پاسخ به سؤالی از جانب روسیه و چین اعلام کرد «در جایگاهی نیست که بخواهد اقدام بیشتری درخصوص درخواست آمریکا مبنی بر بازگرداندن تحریم‌های سازمان ملل علیه ایران انجام دهد؛ چراکه میان ۱۵ عضو شورای امنیت اجماع وجود ندارد». این موضع‌گیری، با واکنش ایران، روسیه، چین، آمریکا و فرانسه مواجه شده است. فرانسه، عضو دائم شورای امنیت در این میان، مواضع رئیس شورا را تکرار کرده است. انا گیوگن، معاون نماینده فرانسه گفت: «ما باور داریم که در زمینه این درخواست نمی‌توان اقداماتی بیشتر را اتخاذ کرد».

ایران: ختم جلسه!

وزیر خارجه ایران در واکنش به این خبر در توییتر نوشت: «قلدری قانون‌گریزانه پمپئو یک بار دیگر آمریکا را منزوی کرد. با آنکه ایالات متحده مانع رایزنی در شورای امنیت درباره ابلاغیه غیرقانونی‌اش در روز جمعه شد، اعضای حاضر در نشست امروز این شورا درخصوص مسائل خاورمیانه تلاش آمریکا را باطل و بلااثر دانستند». محمدجواد ظریف ادامه داد: «وقت آن است دونالد ترامپ از گوش‌دادن به حرف‌های نوچه‌های زورگو دست بردارد». علیرضا میریوسفی، معاون مطبوعاتی هیئت ایران در سازمان ملل نیز در بیانیه‌ای نوشت: «امروز اکثریت تأثیرگذاری از اعضای شورای امنیت بار دیگر مقبولیت نامه اخیر آمریکا را که مدعی آغاز روندی برای اعمال تحریم‌های شورای امنیت سازمان ملل علیه ایران بود، رد کردند». اما شاید خلاصه‌ترین روایت از واکنش ایران به این خبر را در توییت سفیر ایران در بریتانیا می‌شود دید. حمید بعیدی‌نژاد ماجرا را در توییتی این‌طور جمع‌بندی کرد: «امروز رئیس شورای امنیت... گفت: چون اعضای بسیار زیادی در شورای امنیت نظر کاملا مخالفی با یک عضو دیگر دارند، پیرامون موضوع اجماع وجود ندارد و لذا اقدامی در مورد پیشنهاد آمریکا متصور نیست. ختم جلسه!».

کرفت: متأسفم

کلی کرفت، نماینده ایالات متحده در سازمان ملل متحد در واکنش به این موضع‌گیری، با انتقاداتی تند خطاب به دیگر اعضای شورای امنیت سازمان ملل متحد، ابراز تأسف و بر مواضع کشورش تأکید کرد. به گزارش ایسنا، به نقل از رویترز، کرفت مدعی شد: «بگذارید در این خصوص کاملا شفاف باشم. دولت ترامپ از ایستادن در جایگاهی که هم‌نشینان محدودی داشته هراسی ندارد. من تنها از این متأسفم که دیگر اعضای شورای امنیت راه خود را گم کرده‌اند و حال می‌بینند که همنشین تروریست‌ها شده‌اند».

روسیه: اکثر اعضا معتقدند نامه آمریکا روند بازگردانی تحریم‌ها را به جریان نمی‌اندازد

نماینده دائمی روسیه در سازمان ملل متحد نیز بار دیگر مواضع کشورش در زمینه غیرقانونی‌بودن رویکرد آمریکا در این زمینه را تکرار کرد. واسیلی نبنزیا در جلسه شورای امنیت گفت: «تقریبا تمام اعضای شورای امنیت بلافاصله با نوشتن نامه‌هایی به رئیس شورای امنیت واکنش نشان دادند. تا جایی که می‌توان قضاوت کرد، اکثریت تأثیرگذاری در این نامه‌ها به وضوح اعلام کردند که نامه آمریکا نمی‌تواند ابلاغیه‌ای منطبق با پاراگراف ۱۱ قطع‌نامه ۲۲۳۱ شورای امنیت در نظر گرفته شود و روند آغاز مکانیسم بازگردانی تحریم‌ها را نیز به جریان نمی‌اندازد؛ چراکه آمریکا مشارکتش در برجام را متوقف کرده است. آمریکا تنها عضو شورای امنیت است که ادعایی خلاف این دارد».

اولیانوف: تلاشی که آمریکا کرد تأسف‌بار است

از سوی دیگر اما نماینده روسیه در سازمان‌های بین‌المللی در وین نیز برای آمریکا ابراز تأسف و از رویکرد این کشور در این زمینه انتقاد کرد. میخائیل اولیانوف در توییتر نوشت: «هیچ اتفاق نظری در شورای امنیت سازمان ملل بر سر تلاش آمریکا برای فعال‌کردن مکانیسم بازگردانی تحریم‌ها (اسنپ‌بک) وجود ندارد. اکثریت اعضای شورا، آمریکا را از مشارکت‌کنندگان برجام (توافق هسته‌ای) نمی‌دانند که بتواند روند مربوطه (روند فعال‌سازی مکانیسم بازگردانی تحریم‌ها) را آغاز کند. بنابراین رئیس شورا در موقعیتی نیست که بتواند اقدام بیشتری انجام دهد». اولیانوف در پیام دیگری نوشت: «دیدگاه شخصی: تأسف‌بار است که آمریکا تلاش کرد بدون استدلال و برخلاف عقل سلیم مکانیسم بازگردانی تحریم‌ها را فعال کند. هیچ همدردی‌ای [برای شکست آمریکا] وجود ندارد اما هیچ احساسی از روی بغض و کینه هم نیست».

چین: اکثر اعضا درخواست آمریکا را غیرقانونی می‌دانند

نماینده چین نیز موضع مشابهی داشت. هیئت چین در سازمان ملل در پی جلسه دیشب شورای امنیت و مطرح‌شدن موضوع درخواست آمریکا برای فعال‌شدن مکانیسم بازگردانی تحریم‌ها علیه ایران، در صفحه توییترش نوشت: «اکثریت تأثیرگذاری از اعضای شورای امنیت تصریح کردند که درخواست آمریکا برای فعال‌کردن مکانیسم بازگردانی تحریم‌ها (علیه ایران) غیرقانونی، نامعتبر و بی‌تأثیر است». هیئت چین در سازمان ملل افزود: «آنها آمادگی‌شان برای نگه‌داشتن و محافظت از برجام (توافق هسته‌ای) و قطع‌نامه ۲۲۳۱ را اعلام کردند».

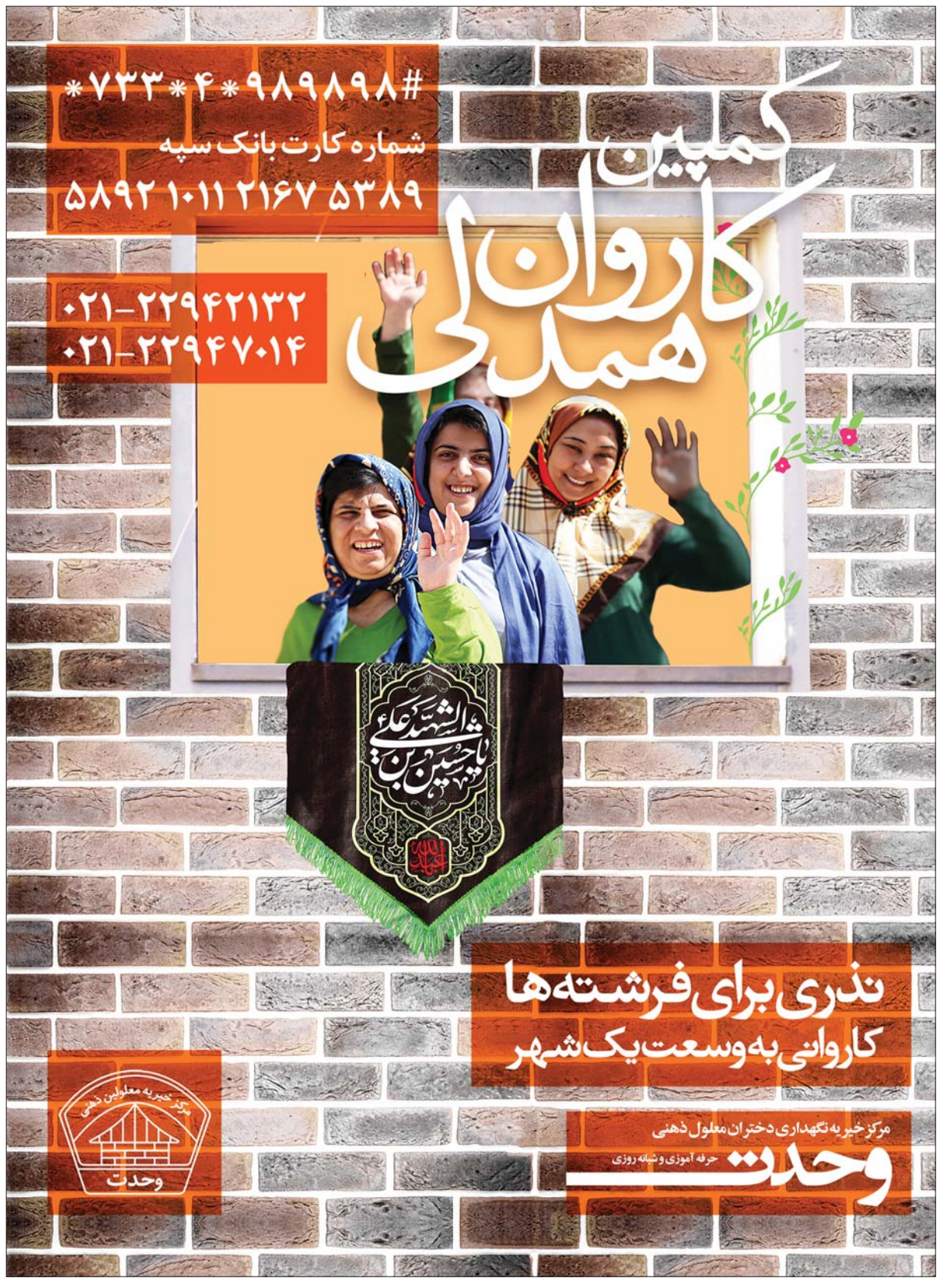

ادامه از صفحه اول

آیا بازارگرایی راه‌حل است؟

به قول لاکلا و موفه در کنار بازاری‌شدن به دو منبع مهم نابرابری و تضاد تبدیل می‌شوند. پس بوروکراتیزه‌شدن جامعه مانند بازاری‌شدن متضمن نابرابری و طرد برخی گروه‌های اجتماعی است. خصلت دیوان‌سالارانه ساماندهی اجتماعی بدون ارتباط مناسب با جامعه مدنی و اقتصاد (بازار) اشکال جدیدی از تضاد و ناکارآمدی ایجاد می‌کند. دولت در وضعیت فعلی ایران با طرد هرگونه ساماندهی غیر از بوروکراتیزه‌کردن و گاهی خصوصی‌سازی و پذیرش مسئولیت در همه امور، مطالبات و اعتراضات گروه‌های اجتماعی را متوجه خود می‌کند؛ پس لازم است مطالبات گروه‌های اجتماعی مختلف در مقابل بازاری‌شدن هرچه بیشتر و بوروکراتیک‌شدن مناسبات اجتماعی مورد توجه قرار گیرد. بحران‌ها و مسائل جامعه ایران ناشی از دوگانه یا بازار بیشتر یا دولت‌گرایی است. در تفکر دولت‌گرایی، مدیریت جامعه مدنی و اقتصاد (بازار) مطرح است؛ درحالی‌که مسئله آرایش مناسب میان این سه عرصه برای دستیابی به توسعه و غلبه بر چالش‌ها مطرح می‌شود. دولت ایران در وضعیت کنونی درمانده از پاسخ به مطالبات جامعه مدنی است. تضاد درون شرکت‌ها بین کار و سرمایه به بیرون کشیده شده است و کارگران دولت را مقصر می‌دانند. از سویی دولت نمی‌تواند جامعه مدنی برنامه‌ریزی‌شده ایجاد کند و از سویی اجازه نمی‌دهد جامعه مدنی از تعامل با دولت نوآوری‌هایی برای برون‌رفت از معضلات به دست دهد. نقد بوروکراتیزه‌شدن روبه‌رشد مناسبات اجتماعی به معنای تأیید رویکرد نولیبرالی و بازارگرایی (بازار آزاد خودتنظیمگر) نیست. حذف هرگونه ارتباط بین جامعه مدنی و اقتصاد با دولت به بهانه دفاع از آزادی‌های فردی مبتنی بر واقعیت نیست. دولت‌گراها علاج همه مشکلات را در توسعه نقش دولت می‌دانند و بازارگراها راه‌حل را در گسترش بازار آزاد می‌دانند. اولی به بوروکراتیک‌کردن مناسبات اجتماعی و دومی به کالایی‌شدن و بازاری‌شدن مناسبات اجتماعی منجر می‌شود. با بحران نظری دولت‌گرایی و بازارگرایی راه برای ظهور دیدگاه جدیدی در فهم جامعه ایران گشوده شده است. جامعه مدنی، دولت و اقتصاد (بازار) عرصه‌های مستقلی نیستند که جدا از هم کارکرد داشته باشند؛ پس این سؤال که کدام بهتر است؛ دولت بهتر یا بازار بیشتر؟ نادرست است.جامعه مدنی به وسیله نهادها و قوانین دولتی شکل می‌گیرد و توسعه پیدا می‌کند و جامعه مدنی نیز عملکرد و ساختار دولت را تحت تأثیر قرار می‌دهد. بازار بیشتر یا دولت صالح راه‌حل غلبه بر مشکلات و شکست‌ها نیست. موفقیت در تحلیل و غلبه بر مشکلات پیش‌رو در تعامل و ارتباط مناسب میان جامعه مدنی، دولت و اقتصاد (بازار) است. آرایش مناسب در شکل‌گیری نهادهایی است که ارتباط و تعامل مناسبی بین ساختارهای دولتی، بازیگران بازار و جامعه مدنی ایجاد کنند. راه‌حل توسعه و موفقیت کشورها در غلبه بر چالش‌ها بازاندیشی و رابطه جدید در آرایش مناسب بین جامعه مدنی، دولت و اقتصاد است. دستیابی به آرایش مناسب و تحول مدام در رابطه میان جامعه مدنی، دولت و اقتصاد (بازار) برای هر جامعه‌ای ضروری است. آرایش مناسب فقط دستیابی به رشد سریع اقتصادی و تضعیف حمایت‌های اجتماعی و تشکل‌های جامعه مدنی نیست. برخی مؤلفه‌های آرایش مناسب میان جامعه مدنی، دولت و اقتصاد (بازار) عبارت‌اند از: ۱. پرهیز از دوگانه‌انگاری و تضاد میان رشد اقتصادی و حمایت اجتماعی. دوگانه‌انگاری و استقلال دولت و اقتصاد (بازار) نادرست است. توانایی بازارها برای توسعه و ارائه خدمات اقتصادی در ارتباط با دولت و جامعه مدنی است. به عبارتی از تضادانگاری میان حمایت اجتماعی و رشد اقتصادی دست بکشیم.۲. طرد و محرومیت اجتماعی به حداقل برسد.۳. مراقبت از گروه‌هایی مانند کودکان، سالمندان، معلولان و دیگر گروه‌های کم‌توان جامعه

آرایش مناسب بین جامعه مدنی، دولت و اقتصاد (بازار) بوروکراتیک و مبتنی بر بازار آزاد نیست؛ بلکه بر گسترش اشکال گسترش سازمان‌های غیردولتی در ارتباط با دولت است. پیشرفت‌های شگفت‌انگیز کشورهای شرق آسیا بر مبنای اعتماد به بازارهای آزاد یا دولت قابل توضیح نیست. چارچوب مناسب برای فهم این موفقیت در آرایش مناسب میان جامعه مدنی، دولت و اقتصاد (بازار) ریشه دارد. نکته مهم این است که آرایش سه عرصه در شرق آسیا، نه بهترین آرایش است و نه جهان‌شمول. در پایان بیان چند نکته مهم، ضروری است. ارتباط و تعامل بین دولت و بازار بدون حضور فعالِ جامعه مدنی به ثروتمندشدن بخشی از نخبگان بوروکرات و بازاری می‌انجامد و گروه‌هایی از مردم که به قدرت دولتی دسترسی ندارند، بیشترین زیان را متحمل می‌شوند. جامعه مدنی قوی بدون ارتباط و تعامل با دولت شرط کافی و راه‌حل کارآمد برای پیشرفت و رفاه نیست. بازارگرایی و دولت‌گرایی نوشدارویی برای آزادی و ثروت نیست. آرایش مناسب بین جامعه مدنی، دولت و اقتصاد (بازار) در هر جامعه‌ای متفاوت از جامعه دیگر است؛ اما به طور کلی اقتصاد و بازار در جامعه مدنی حک شده است. یکپارچه‌سازی نهادی و الگوبرداری از نهادهای کشورهای پیشرفته بدون توجه به سنت تاریخی کشورها فاجعه‌بار است. دولت رفاه اروپایی یک نمونه از آرایش‌های ممکن بین جامعه مدنی، دولت و اقتصاد (بازار) است و مدل‌های دیگری با توجه به نهادهای اجتماعی و تاریخی جوامع موجود است؛ مانند مدل کره جنوبی، ژاپن و سنگاپور. جوامع مختلف نیاز دارند آرایش‌های مناسب خود را بیابند و مدام آن را بازسازی کنند. آرایش مناسب، نه وارداتی و نه دائمی است.

*عضو هیئت علمی جامعه‌شناسی دانشگاه خوارزمی